

**ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА НАУЧНО ЖУРИ
ПРОФ. Д-Р МАРИЯ
СТАНКОВА
ЮЗУ „Н. Рилски“**

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Николина Р. Попова – Димитрова

на

**дисертационен труд на тема: „Стратегии за ревитализация на музея като обект на
културния туризъм“**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление

3.9 „Туризъм“, област на висше образование 3 Социални, стопанско и правни науки, на
Симана Здравкова Марковска, докторант в редовна форма на обучение в докторска
програма „Икономика и управление н туризма“, в катедра „Финанси и отчетност“,
Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит
Рилски“ – Благоевград №1821/12.09.2025 г. Тя е съставена от **седем части** и заключение,
включващи биографични данни за кандидата и изисквания към неговата учебна и научно-
изследователска дейност.

I. Биографични данни за кандидата

Кандидатът за присъждане на ОНС „доктор“ е роден на 1971 г. в гр. Добрич. През
1990 г. Завършено средно образование със засилено изучаване на английски език в езикова
гимназия „Гео Милев“, гр. Добрич. През 1996 г. г. придобива образователна степен
„магистър“ по биохимия и микробиология в Софийски университет "Св. Климент
Охридски", От януари 2020 – кандидатът е докторант по туризъм в катедра „Финанси и
отчетност“, Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Кандидатът е преминал през
редица обучения, повечето от които в сферата на туризма – културно наследство и културен
туризъм, екологичен туризъм, селски туризъм и др. Дълъг е списъкът на експертни
договори и ангажименти на кандидата, в това число ръководство на проекти по туризъм.

II. Актуалност на темата и обща характеристика на дисертацията

Представеният за рецензиране дисертационен труд на тема: „Стратегии за ревитализация на музея като обект на културния туризъм“/ е разработен съгласно изискванията на ЗРАСРБ, правилника за неговото приложение и университетските академични стандарти и изисквания.

В структурно отношение дисертационният труд е разработен в съответствие с изискванията за подобен род изследвания във въведение, три глави, заключение, използвана литература и приложения. Дисертационният труд е с обем от 271 страници компютърно набран текст, от които 207 страници основен текст в три глави и заключение, вкл. 35 таблици, допълнителен текст - 54 страници приложения и 10 страници литературни и интернет източници.

От структурна и съдържателна гледна точка дисертационният труд отговаря на тематиката, критериите, изискванията и спецификата на ПН 3.9. „Туризм и на изискванията за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. Основанията за подобно заключение са следните:

- Дисертационният труд отразява задълбочени научни познания на кандидата в областта на културата, културното наследство и културния туризъм.
- Резултатите от проведеното изследване обогатяват фактологично теорията в областта на културния туризъм, предлага задълбочен критически анализ на законово-нормативната база на туризма, както и на стратегически документи за развитие на туризма с идентифициране на пропуските относно развитието на културен туризъм,
- Дисертационният труд демонстрира възможностите на дисертанта да прилага адекватни съвременни методи и средства, съответстващи на формулираните цел и задачи, по-конкретно набор от методи, включващи наблюдение, проучване на казус, сравнение, интервю, индукция и дедукция, анализ и синтез, дълбочинно интервю, индукция и дедукция, анализ и синтез.

Трудът се отнася за важен и актуален за туристическата индустрия проблем, какъвто е трансформирането на културното наследство в туристически атракции с цел генериране на финансов ресурс за неговото поддържане, опазване и подобряване на качествата на

културните обекти . Този практически проблем е свързан и с дефицит на научно обосновани стратегически подходи към създаване на качествен и конкурентоспособен продукт на културния туризъм, както и научно обоснована национална политика за развитие на този важен подотрасъл в туризма.

Обектът и предметът са ясно посочени, целта на изследването е точно дефинирана с фокус върху методологичен въпроси при изследване на стратегиите за ревитализация на музея като обект на културния туризъм. Рецензентът прави критична бележка относно термина ревитализация чието семантично значение е свързано с възстановяване , а по отношение на културния туризъм става дума за трансформиране на тези културни обекти от обекти за общокултурно взаимодействие в обекти за туристическо потребление., От посочените шест изследователски задачи рецензентът не приема първа и трета – те са задължителни стъпки във всеки изследователски процес

III. Научни области и проблеми, разработени в дисертационния труд

Настоящото изследване попълва една липса в установяването на закономерната връзка музей – културен туризъм, с очертаване на стратегическите подходи към пазарната реализация на музеите, В това се състои научния принос на разработения дисертационен труд.

В първата теоретична глава „*Параметри на развитието и статус на музеите като обекти на културния туризъм*“ авторът демонстрира много добро познаване на теоретичните представи за музеите като културни обекти, българската законова рамка, отнасящ се до музеите, еволюцията на музея като институция, както и концептуалната рамка за неговото функциониране, стратегическите документи, свързани с развитието на музеите, разработени от международни организации, определящи политиките в сферата на културата, културното наследство и културния туризъм, например ЮНЕСКО, въз основа на което прави критичен преглед и идентифицира съществени пропуски, в т.ч. в научното обслужване на практиката. Направен е сполучлив сравнителен анализ на дефинициите на културния туризъм, разкривайки техния обхват и съдържание.

Глава втора поставя фокус върху методите за изследване на съществуващите стратегии за ревитализация на музея като обект на културния туризъм. като акцентът е поставен върху интерпретацията на културното и природно наследство, по-конкретно върху „интерпретативния триъгълник“, описващ връзките между основните участници в процеса

на културно взаимодействие в системата „турист- културен обект“. Стегнат, логически издържан анализ е направен по отношение на еволюционните особености на културния туризъм. Представен е пълен преглед на ролята на международните организации, пряко и косено свързани с развитието на културен туризъм. Направен е и критически преглед на законово-нормативната база на туризма, както и на стратегически документи за развитие на туризма с идентифициране на пропуските относно развитието на културен туризъм,

В глава трета „Избор на стратегия за подобряване ефективността и параметрите на представяне на музея като обект на културния туризъм“ авторът провежда оценъчно проучване на музеи в страни извън България и в България. Оценката се осъществява от 2 експерти, единият от които е авторът на настоящия труд, по пет критерия, които се оценяват по 5-степенна оценъчна скала. Крайната оценка е изчислена като средно аритметична стойност между оценките на двамата експерти. Общата оценка според рецензента не е обоснована – не се посочва въз основа на каква закономерност се осъществява. Намираме за недостатъчно детайлен анализът на получените резултати. Остават в сянка, без пояснения някои декларации на автора, например, че законодателството поставя “ несъобразени изисквания към промяната и/или разработването на нови постоянни експозиции“ Но, резултатите от проучването имат научна стойност и разкриват съществени особености в дейността на музеите и степента им на ориентация към туристическия пазар. Предложената от автора (Рамка на) стратегия за ревитализация на музея като обект на културния туризъм считаме, че следва да стъпва на теоретичен модел/ представа или предложението от автора да бъде обоснован. Но, във факторите на външната среда липсва според нас местното население, носител на социално-културен капитал.

IV. Достоверност на резултатите и анализа и тяхната научно-теоретическа и приложна стойност.

Като цяло оценката на рецензента за съдържанието на дисертационния труд е положителна. Кандидатът е събрал целенасочено необходима по обем и тясно свързана с темата информация за провеждане на изследването, не е забелязано ненужни повторения, логично обвързва отделните части на дисертационния труд, добре борави със системата от факти, понятия и термини.

Резултатите от изследването не будят съмнение, относно своята научна стойност. Те защитават предмета на дисертационния труд, отнасящ се до възможностите и перспективите

за ревитализация (според рецензента - трансформация) на културните обекти в туристически атракции

Считаме, че кандидатът е успял да постигне поставената в дисертационния труд цел.

V. Научни и приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд са налице доказателства за научно-приложни приноси.

1/ В теоретичен план – проведеното оценъчно проучване на музеи в страни извън България и в България, респективно получените резултати обогатяват теорията за развитието на музеите като културни обекти и тяхната пазарна ориентация към туризма, те имат и фактологично значение

2/ В методичен план – авторът обосновава адекватна методическа рамка включваща метод за идентифициране на степента на готовност на музея за превръщането му от общокултурен в туристически обект.

3/ В практичен план – дисертационният труд е с подчертан практико-приложен принос, предлагащ концептуална рамка за превръщането на музеите в атрактивен продукт на културния туризъм.

VI. Критични бележки

Считам, че дисертантът със своя труд допринася за разширяване и задълбочаване на изследователските търсения в областта на културния туризъм и в частност в областта на културно-туристическите атракции и стратегическите подходи към тяхното ефективно използване за целите на туризма.

По същество нямам особени критични бележки, освен посочена бележка по отношение на терминологичната прецизност на заглавието.

Дисертантът следва да задълбочи своите научни търсения по отношение на ролята на факторите от непосредствената външна среда на туристическата система – става дума за ролята на местната общност като носител на социално-културен капитал, който е ключов фактор за превръщането на културните обекти в туристически атракции.

Резултатите от проучванията, по-конкретно задълбочените интервюта би трябвало да се представят по-генерализирано, систематизирани по набор от основни характеристики с изводи от страна на автора.

Техническо оформление – някои от фигурите нямат адекватни легенди и са трудни за разчитане, например, фиг. 36 – до 59.

Какво смята авторът за статистическото наблюдение на музеите по отношение на регистрацията на туристическите и общокултурните посещения?

VII. Автореферат и публикации по темата на дисертационния труд

Представеният от докторанта Симана Здравкова Марковска автореферат в обем 56 стандартни печатни страници отговаря на академичните стандарти за обобщено представяне на проведеното самостоятелно научно изследване. Авторефератът представя основните изследователски резултати. Представените научни публикации - 5 на брой, 3 самостоятелни и две в съавторство, са свързани с тематичната област на дисертационния труд.

VIII. Заключение

Разкритата процедура за придобиване на образователна и научна степен „доктор” отговаря на изискванията, предвидени в Глава втора от ЗРАСРБ и Раздел втори на ППЗРАСРБ.

Безспорните приноси обогатяват съществуващите знания за културния туризъм и трансформацията на културните обекти, по примера на музеите в туристически атракции.

Като имам предвид посочените научни и научно-приложни достойнства на дисертационния труд на тема: „Стратегии за ревитализация на музея като обект на културния туризъм“, убедено предлагам на уважаемото жури да присъди на Симана Здравкова Марковска образователната и научна степен „доктор” по научна специалност „Икономика и управление в туризма“, професионално направление 3.9 „Туризъм“,

гр. София, ноември 2025 г.

Член на научно жури:

/проф. д-р Николина
Попова/

**TO THE CHAIRMAN
OF THE SCIENTIFIC JURY
PROF. DR. MARIA STANKOVA
SOUTHWESTERN UNIVERSITY "N. Rilski"**

REVIEW

by Prof. Nikolina R. Popova – Dimitrova

of

a dissertation on the topic: "Strategies for revitalization of the museum as a site of cultural tourism"

for awarding the educational and scientific degree "Doctor" in the professional field 3.9 "Tourism", field of higher education 3 Social, economic and legal sciences, to Simana Zdravkova Markovska, full-time doctoral student in the doctoral program "Economics and Management in Tourism", in the Department of "Finance and Accounting", Faculty of Economics of the South-West University "Neofit Rilski".

This review was prepared based on the Order of the Rector of the Southwestern University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad No. 1821/12.09.2025. It is composed of seven parts and a conclusion, including biographical data about the candidate and requirements for his/her academic and research activities.

I. Biographical data about the candidate

The candidate for the award of the ONS "Doctor" was born in 1971 in the town of Dobrich. In 1990, he completed secondary education with intensive study of English at the "Geo Milev" Language School, Dobrich. In 1996, she obtained a Master's degree in Biochemistry and Microbiology at Sofia University "St. Kliment Ohridski". Since January 2020, the candidate has been a doctoral student in tourism at the Department of Finance and Accounting, Faculty of Economics of Southwestern University "Neofit Rilski". The candidate has undergone a number of trainings, most of which are in the field of tourism - cultural heritage and cultural tourism, ecological tourism, rural tourism, etc. The candidate's list of expert contracts and commitments is long, including management of tourism projects.

II. Relevance of the topic and general characteristics of the dissertation

The dissertation submitted for review on the topic: "Strategies for the revitalization of the museum as an object of cultural tourism"/ was developed in accordance with the requirements of the Act on the Revitalization of the Museum as an Object of Cultural Tourism, the regulations for its implementation and the university academic standards and requirements.

Structurally, the dissertation work is developed in accordance with the requirements for this type of research in an introduction, three chapters, conclusion, references and appendices. The dissertation has a volume of 271 pages of computer-typed text, of which 207 pages are the main text in three chapters and a conclusion, including 35 tables, additional text - 54 pages of applications and 10 pages of literary and internet sources.

From a structural and content point of view, the dissertation work meets the topic, criteria, requirements and specifics of PN 3.9. "Tourism" and the requirements for awarding the educational and scientific degree "doctor". The grounds for such a conclusion are the following:

- o The dissertation reflects the candidate's in-depth scientific knowledge in the field of culture, cultural heritage and cultural tourism.
- o The results of the conducted research factually enrich the theory in the field of cultural tourism, offer a thorough critical analysis of the legal and regulatory basis of tourism, as well as strategic documents for tourism development, identifying gaps in the development of cultural tourism,
- o The dissertation demonstrates the candidate's ability to apply adequate modern methods and tools corresponding to the formulated goals and objectives, specifically a set of methods, including observation, case study, comparison, interview, induction and deduction, analysis and synthesis, in-depth interview, induction and deduction, analysis and synthesis.

The work addresses an important and current problem for the tourism industry, such as the transformation of cultural heritage into tourist attractions in order to generate financial resources for its maintenance, preservation and improvement of the qualities of the cultural sites. This practical problem is also related to a deficit of scientifically based strategic approaches to creating a quality and competitive cultural tourism product, as well as a scientifically based national policy for the development of this important sub-sector in tourism.

The **object** and **subject** are clearly stated, the purpose of the study is precisely defined with a focus on methodological issues in researching strategies for revitalizing the museum as an object of cultural tourism. The reviewer makes a critical note regarding the term revitalization, whose semantic meaning is related to restoration, and in terms of cultural tourism it is about transforming these cultural sites from sites for general cultural interaction into sites for tourist consumption. Of the six research tasks listed, the reviewer does not accept the first and third – they are mandatory steps in any research process.

III. Scientific areas and problems developed in the dissertation work

This study fills a gap in establishing the natural connection between museum and cultural tourism, outlining strategic approaches to the market realization of museums. This is the scientific contribution of the developed dissertation work.

In the first theoretical chapter "Parameters of development and status of museums as objects of cultural tourism", the author demonstrates a very good knowledge of the theoretical concepts of museums as cultural objects, the Bulgarian legal framework relating to museums, the evolution of the museum as an institution, as well as the conceptual framework for its functioning, the

strategic documents related to the development of museums, developed by international organizations determining policies in the field of culture, cultural heritage and cultural tourism, for example UNESCO, on the basis of which it makes a critical review and identifies significant gaps, including in the scientific service of practice. A successful comparative analysis of the definitions of cultural tourism has been made, revealing their scope and content.

Chapter two focuses on the methods for researching existing strategies for the revitalization of the museum as a cultural tourism site. The emphasis is placed on the interpretation of cultural and natural heritage, specifically on the "interpretative triangle", describing the relationships between the main participants in the process of cultural interaction in the "tourist-cultural site" system. A concise, logically sound analysis is made regarding the evolutionary features of cultural tourism. A complete overview of the role of international organizations, directly and indirectly related to the development of cultural tourism, is presented. A critical review of the legal and regulatory framework for tourism, as well as strategic documents for tourism development, was also conducted, identifying gaps in the development of cultural tourism,

In chapter three, "Choosing a strategy to improve the effectiveness and parameters of presenting the museum as an object of cultural tourism," the author conducts an evaluation study of museums in countries outside Bulgaria and in Bulgaria. The evaluation is carried out by 2 experts, one of whom is the author of this work, according to five criteria, which are evaluated on a 5-point evaluation scale. The final score is calculated as the arithmetic mean between the two experts' scores. The overall score, according to the reviewer, is not justified - it is not stated on the basis of what regularity it is made. We find the analysis of the results insufficiently detailed. Some of the author's declarations remain in the shadows, without explanation, for example, that the legislation sets "inappropriate requirements for the change and/or development of new permanent exhibitions" However, the results of the study have scientific value and reveal significant features in the activities of museums and their degree of orientation towards the tourist market. We believe that the author's proposed (Framework) strategy for revitalizing the museum as an object of cultural tourism should be based on a theoretical model/concept or the one proposed by the author should be substantiated. But, in our opinion, the local population, the bearer of socio-cultural capital, is missing from the external environmental factors.

IV. Reliability of the results and analysis and their scientific, theoretical and applied value.

Overall, the reviewer's assessment of the content of the dissertation is positive. The candidate has purposefully collected information necessary in volume and closely related to the topic for conducting the research, no unnecessary repetitions have been noticed, logically connects the individual parts of the dissertation work, and is well versed in the system of facts, concepts, and terms.

The results of the study do not raise any doubts about their scientific value. They support the subject of the dissertation, which concerns the possibilities and prospects for revitalization (according to the reviewer - transformation) of cultural sites into tourist attractions.

We believe that the candidate has succeeded in achieving the goal set in the dissertation.

V. Scientific and applied contributions of the dissertation work

The dissertation provides evidence of scientific and applied contributions.

1/ Theoretically – the conducted evaluation study of museums in countries outside Bulgaria and in Bulgaria, respectively, the results obtained enrich the theory of the development of museums as cultural sites and their market orientation towards tourism, they also have factual significance

2/ In methodological terms – the author justifies an adequate methodological framework including a method for identifying the degree of readiness of the museum for its transformation from a general cultural to a tourist site.

3/ In practical terms – the dissertation has a strong practical and applied contribution, offering a conceptual framework for transforming museums into an attractive product of cultural tourism.

VI. Critical notes

I believe that the dissertation, with his work, contributes to expanding and deepening research in the field of cultural tourism, and in particular in the field of cultural and tourist attractions and strategic approaches to their effective use for tourism purposes.

Essentially, I have no particular critical remarks, apart from a pointed note regarding the terminological precision of the title.

The dissertation candidate should deepen his/her scientific research regarding the role of factors from the immediate external environment of the tourism system - this is about the role of the local community as a bearer of socio-cultural capital, which is a key factor in transforming cultural sites into tourist attractions.

The results of the studies, specifically the in-depth interviews, should be presented in a more generalized manner, systematized by a set of basic characteristics with conclusions by the author.

Technical layout – some of the figures do not have adequate legends and are difficult to read, for example, Fig. 36 – to 59.

What does the author think about the statistical monitoring of museums in terms of registering tourist and general cultural visits?

VII. Abstract and publications on the topic of the dissertation

Представеният от докторанта Симана Здравкова Марковска автореферат в обем 56 стандартни печатни страници отговаря на академичните стандарти за обобщено представяне на проведеното самостоятелно научно изследване. The abstract presents the main research results. The scientific publications presented - 5 in number, 3 independent and two co-authored, are related to the thematic area of the dissertation work.

VIII. Conclusion

The disclosed procedure for acquiring the educational and scientific degree "doctor" meets the requirements provided for in Chapter Two of the Law on the Education and Scientific Research of the Republic of Bulgaria and Section Two of the Law on the Education and Scientific Research of the Republic of Bulgaria.

The undeniable contributions enrich the existing knowledge about cultural tourism and the transformation of cultural sites, following the example of museums, into tourist attractions. Considering the mentioned scientific and scientific-applied merits of the dissertation on the topic: "Strategies for the revitalization of the museum as an object of cultural tourism", I strongly propose to the esteemed jury to award Simana Zdravkova Markovska the educational and scientific degree of "Doctor" in the scientific specialty "Economics and Management in Tourism", professional field 3.9 "Tourism",

Sofia, November 2025

Member of the scientific jury:

/prof. Dr. Nikolina Popova/